

професійна спрямованість навчальної діяльності та новизна навчального матеріалу (35,7%), усвідомлення теоретичної і практичної значущості засвоєних знань (7,2%), підтримання пізнавального інтересу (5,8%). Серед труднощів, що виникають у процесі виконання самостійної роботи, домінуючими є: незрозумілість завдань, недостатньо сформовані вміння працювати з інформаційними джерелами, неухважність, відсутність мотивації. Водночас майбутні учителі біології, географії і хімії мають уже сформовані зі школи вміння: аналізувати інформацію і виділяти головне – 72,1%, знаходити якісні джерела інформації – 17,5%, систематизувати інформацію, робити висновки та користуватися пошуковими сервісами в мережі Internet – 10,4%. У середньому на самостійну роботу студенти витрачають 3 години на день, більшість (92,5%) як джерело інформації використовують Інтернет-ресурси і тільки 7,5% – друковані посібники, підручники. Пріоритетними для виконання 64,1% респондентів вважають завдання репродуктивного характеру, а 18,5% пошукового і 17,4% – творчого характеру. Це дає можливість зробити висновок про необхідність створення завдань творчого і дослідницького характеру.

Отже, результати анкетування студентів-першокурсників дали змогу визначити мотиваційні чинники до організації самостійної роботи, труднощі, що виникають у здобувачів освіти під час виконання завдань, найпоширеніші джерела інформації.

Список використаних джерел:

1. Буряк В.К. Самостійна робота як вид навчальної діяльності школяра. *Рідна школа*. 2001. № 9. С. 49–51.
2. Головка Н. Самостійна робота як складова навчального процесу у вищій школі [Електронний ресурс]. *Педагогіка*. 2(2)/2015. С. 19–22. – Режим доступу: file:///C:/Users/Admin/Downloads/vknutshp_2015_2_6.pdf
3. Гончаренко С. Український педагогічний словник. К. : Либідь, 1997. 376 с.
4. Державний стандарт базової середньої освіти (Затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-deyaki-pitannya-derzhavnih-standartiv-povnoyi-zagalnoyi-serednoyi-osviti-i300920-898>
5. Котова А. Роль викладача в організації самостійної роботи студентів у вищому навчальному закладі [Електронний ресурс]. *Вісник Львівського університету. Серія «Педагогіка»*. 2009. Вип. 25. Ч.3. С. 250–256. – Режим доступу:<http://publications.lnu.edu.ua/bulletins/index.php/pedagogics/article/view/5355/5371>

ІНТЕГРАЦІЯ ЗНАТЬ ПРО ПРИРОДУ ЯК УМОВА ЯКІСНОЇ ОСВІТИ УЧНІВ ЗАГАЛЬНООСВІТНЬОЇ ШКОЛИ

Олійник І.М.
(Київ, Україна)

У загальнодержавному плані якість освіти – це її відповідність сучасним життєвим потребам розвитку країни. На сучасному етапі реформування освіти в країні особливого значення набуває проблема формування цілісності змісту і педагогічного процесу його реалізації. Закономірність переходу до нового типу освіти визначається необхідністю формування в учнів адекватної сучасному рівню знань картини світу, цілісного світорозуміння і наукового світогляду,

інтеграції особистості в національну та світову культуру. Нова освітня парадигма найтіснішим чином пов'язана з інтегративним підходом до визначення змісту і розробки технологій організації освітнього процесу на всіх рівнях, від початкової школи до вузівської підготовки.

У стандарті природничо-наукової освіти мінімум знань про багатоманітність природного середовища подається в комплексі біологічної, фізичної, хімічної і інших компонентів знань про природу. Засвоюючи їх, учень має зрозуміти, що світ єдиний і неподільний, що люди умовно розділили знання про природу на окремі науки, аби полегшити їх опанування і використання.

Обсяг і цілісність наукової картини світу школяра у першу чергу залежить від змісту освіти та його структурування. Засвоєння знань про природу має орієнтувати учня на створення ним особистісно значимої системи знань про природу – образу природи, який удосконалюється з розвитком свідомості людини і слугує їй «органом», за допомогою якого вона взаємодіє з природою, перетворює її, усвідомлюючи наслідки своїх дій і відповідаючи за них.

Сучасна природничо-наукова освіта має забезпечити синергетичне самоформування учнем свого образу природи, свого «образу я» у природі, який забезпечить не тільки йому, а й суспільству виважене, екологічне спілкування із середовищем життя.

Необхідною умовою формування у школярів наукової картини світу є досягнення цілісності знань учнів починаючи з початкової школи. Для цього необхідне врахування образу світу, що вже склався у дитини до приходу в школу. Важливим, на нашу думку, є те, що збагачуватися та коректуватися повинні не фрагментарні знання, а образу світу в цілому внаслідок засвоєння нових знань об'єднаних у цілісність через інтеграцію знань на основі фундаментальних закономірностей природи: збереження, періодичності, спрямованості самочинних процесів [5, с. 70].

Образ світу – це суб'єктивна – в розумінні особистісної значимості картина світу. Вона відображає особливості самої особистості, її внутрішнього світу, її ставлення до оточуючих. Необхідною умовою формування у школярів наукової картини світу є досягнення цілісності знань учнів починаючи з початкової школи [5].

Інтеграція знань про природу має на меті закласти у школярів основи цілісного уявлення про природу і сформувати власне ставлення до законів її розвитку.

Серед концепцій сучасних авторів, що досліджують проблему інтеграції змісту освіти, потрібно виділити концепцію інтегрованого курсу «Довкілля» (авт. В.Р. Ільченко, К.Ж. Гуз), в рамках якої основою для об'єднання знань школярів у цілісну систему виступають фундаментальні закономірності природи та основи народної педагогіки. Продуктом інтегрованого навчання на думку авторів курсу виступає життєствердний образ світу «як особистісно значима системи знань, в основі якої лежать загальні закономірності (збереження, спрямованості самочинних процесів до рівноважного стану, періодичності процесів у природі). Життєствердний образ світу в процесі навчання має формуватися як власний продукт учня, внаслідок неперервного застосування законів, загальних закономірностей до пояснення властивостей об'єктів, явищ дійсності; досягається цілісність свідомості учнів, у них формується звичка «діяти по закону» [4].

Вплив образу світу на пізнавальну активність учнів, мотивацію навчання, розвиток інтелекту підтверджений у дослідженні ефективності освітньої системи

«Довкілля». Основою формування картини світу та її особистісно значимої складової – образу світу при вивченні довкілля є розуміння змісту загальних закономірностей, які об'єднують знання дітей з різних галузей у цілісність. Інтегративні механізми мислення (минулого і майбутнього, позитивних і негативних емоцій, предметного, комунікативного і рефлексивного досвіду, репродуктивного і творчо-продуктивного мислення) при створенні образу світу об'єднуються в інтегративне мислення вищого рівня, яке формується в процесі узагальнення на основі закономірностей природи.

При вивченні курсу «Довкілля» використовується система методів, що ґрунтується на дослідженнях видатного педагога Джона Дьюї. Вчений стверджував, що «знайомство з наукою повинно відбуватися не з якимось зовсім новим змістом, а як з факторами, вже включеними в минулий досвід дитини та як з інструментами, за допомогою яких можна легко та ефективно цей досвід впорядкувати» [3].

При вивченні довкілля школярі спостерігають, досліджують, роблять висновки, використовуючи особистий досвід, працюють в групах, створюють моделі, розробляють проекти. Це сприяє тому, що учні отримують цілісне уявлення про світ, адже вивчають явища з точки зору різних наук та вчаться вирішувати реальні проблеми за допомогою знань з різних дисциплін. Завдяки такій організації навчання у школярів розвиваються так звані наскрізні вміння, які є спільними для всіх компетентностей: читання з розумінням, уміння висловлювати власну думку усно і письмово, критичне та системне мислення, здатність логічно обґрунтовувати позицію, творчість, ініціативність, вміння конструктивно керувати емоціями, оцінювати ризики, приймати рішення, розв'язувати проблеми, здатність співпрацювати з іншими людьми [1; 2].

Інтеграція багатокомпонентного змісту освіти дає можливість дитині сприймати предмети і явища цілісно, різнобічно, системно і емоційно.

Наявність в учня поняття цілісності знань про природу світу створює умови для оволодіння ним основами сучасного природознавства, сучасними методами пізнання природи; самоорганізацію у конструюванні моделі світу; розуміння своєї ролі у світі.

Список використаних джерел:

1. Державний стандарт початкової освіти. Про внесення змін до Державного стандарту початкової освіти: постанова Кабінету Міністрів України № 688 від 24.07.2019 р. (2019) [Електронний ресурс]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF/paran5> (дата звернення 04.05.2021).

2. Державний стандарт базової освіти. Про деякі питання державних стандартів повної загальної середньої освіти : постанова Кабінету Міністрів України № 898 від 30.09. 2020 р. (2019) [Електронний ресурс] URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 04.05.2021)

3. Д'юї Дж. Демократія і освіта. Літопис, 2003. 289 с.

4. Ільченко В.Р., Гуз К.Ж. Цілісна освіта «Довкілля» як варіант складової освіти для сталого розвитку. Педагогічна і психологічна науки в Україні, 2012. С. 137–148.

5. Ільченко В.Р., Гуз К.Ж. Освітня програма «Довкілля». Концептуальні засади інтеграції змісту природничо-наукової освіти. Київ-Полтава: ПОПОПП, 1999. 211 с.